

DJELOVANJE PREDBRAČNIH OSOBINA BRAČNIH PARTNERA NA ZADOVOLJSTVO U BRAKU I STABILNOST BRAKA

JOSIP OBRADOVIĆ

Filozofski fakultet u Zagrebu
e-mail: josip.obradovic@x400.srce.hr

BISERKA FUNDAK-JANČIĆ

Centar za socijalni rad općine Trnje, Zagreb

ZVONKO KRPAN

Centar za socijalni rad općine Maksimir, Zagreb

MIRJANA MARČETIĆ-KAPETANOVIĆ

Centar za socijalni rad općine Dubrava, Zagreb

UDK: 316.356.2:159.923
159.923:316.356.2

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 6. siječnja 1995.

Provedeno je istraživanje na 770 bračnih parova s ciljem da se utvrdi djeluju li predbračne osobine bračnih partnera na bračno zadovoljstvo i stabilnost braka. 78 predbračnih osobina bračnih partnera jesu nezavisne varijable, dok su zavisne varijable bračno zadovoljstvo muža, bračno zadovoljstvo žene i stabilnost braka. Rezultati diskriminativne analize pokazuju da je socijalnost bračnih partnera najprediktivnija varijabla za zadovoljstvo u braku i stabilnost braka. Dobiveni rezultati mogu se primijeniti u svakodnevnoj praksi predbračnih i bračnih savjetovališta u nas.

Ključne riječi: PREDBRAČNE OSOBINE, BRAČNO ZADOVOLJSTVO, STABILNOST BRAKA

1. Uvod

Mnoštvo je teorija koje objašnjavaju zadovoljstvo bračnih partnera u braku i posljedičnu bračnu stabilnost/nestabilnost, odnosno bračnu disoluciju. Među najznačajnije pripadaju Teorija socijalne razmjene (Levinger, 1979), Induktivna teorija kvalitete braka i bračne nestabilnosti (Lewis & Spanier, 1979) i Teorija odlučivanja o bračnoj disoluciji (Edwards & Saunders, 1981). Na zadovoljstvo u braku i na bračnu stabilnost djeluju prema tim teorijama tri skupine varijabli: 1. predbračne osobine partnera, 2. procesi u braku i 3. socijalna okolina. Dosad je najviše istražen utjecaj procesa u braku, dok je najmanje poznato kako na bračno zadovoljstvo i stabilnost djeluju predbračne osobine partnera. Stoga je cilj ovoga rada utvrditi djeluju li predbračne osobine bračnih partnera djeluju na zadovoljstvo u braku i bračnu stabilnost u našem sociokulturnom kontekstu. Skupini predbračnih osobina pripada mnoštvo varijabli iz triju širokih kategorija: crte ličnosti, iskustvo u ranom djetinjstvu i socijalni status partnera te sličnost (kompatibilnost) bračnih partnera prema tim osobinama.

1.1. Crte ličnosti partnerâ

Malo je poznato kako osobine ličnosti partnerâ djeluju na kvalitetu i stabilnost njihova braka. Prema postojećim rezultatima istraživanja, neuroticizam i psihoticizam partnerâ negativno su povezani s kvalitetom braka (Li & Yang, 1993), društveno-politički radikalizam povezan je s kvalitetom pozitivno, dok je manjak emotivne topline u jednog ili u oba partnera negativno koreliran i s kvalitetom braka i s bračnom stabilnošću (Levine & Hennessy, 1990).

Dalje, rezultati pokazuju značajan utjecaj sramežljivosti: sramežljivi mladići stupaju u brak kasnije i brak im je manje stabilan od braka nesramežljivih mladića. U djevojaka je odnos bitno drukčiji: sramežljive su djevojke više orijentirane na brak i dom i ne pokazuju zanimanje za profesionalnu karijeru. Slično je i dogmatizam kao crta ličnosti važan čimbenik stabilnosti braka, posebice u žena, dok je vanjski lokus kontrole negativno koreliran s bračnom stabilnošću (Mlott & Lira, 1977; Kelly et al., 1987).

1.2. Iskustvo u ranom djetinjstvu

U psihološkoj se literaturi često raspravlja o djelovanju ranog iskustva na ponašanje u zreloj dobi. Najčešće su pritom pretpostavke da emotivni odnosi između roditelja i djece djeluju ne samo na neposredno dječje ponašanje nego i na njihovo ponašanje kad odrastu, najčešće na reproduktivno i bračno ponašanje. Tako bi jamačno hladni emocionalni odnosi roditelja i djece djelovali negativno, pa bi brak te djece kad odrastu bio nekvalitetniji i nestabilniji nego brak djece čiji je odnos s roditeljima bio topao i intenzivan. Nažalost, ne postoje istraživanja koja jasno potvrđuju takva teorijska razmatranja. Dosad je poznato da roditeljska pažnja i zaštita djeluje u ženske djece na njihovu buduću prilagodbu u braku, a djelovanje ostalih dimenzija roditeljske ljubavi i brige zasad je neistraženo.

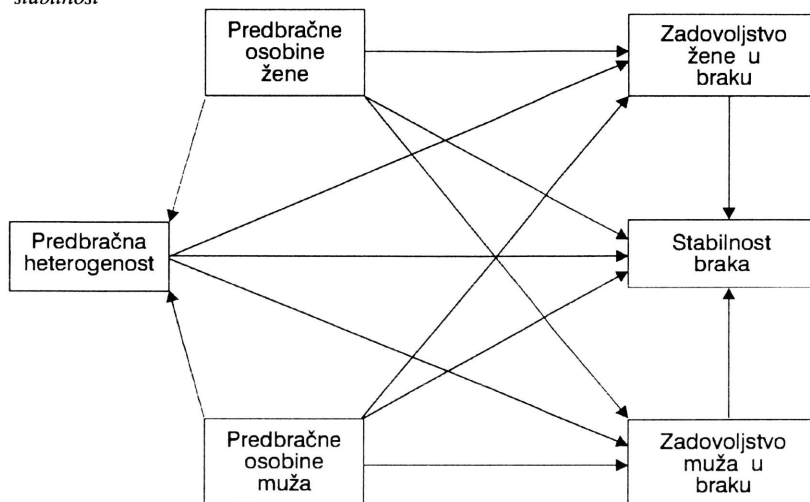
1.3. Socijalni status partnerâ

Od svih varijabli - predbračnih osobina, djelovanje varijabli socijalnog statusa na kvalitetu braka i bračnu stabilnost dosad je najviše istraženo. Socijalnim statusom smatra se široka kategorija u koju spadaju brojne osobine partnerâ kao što su dob, obrazovanje, religiozna pripadnost i slično. Veće obrazovanje kao i sličnost u obrazovanju partnerâ (Bumpass et al., 1991) pokazalo se prediktivnim za bračnu stabilnost, kao i dob te dobna neheterogenost pri ulasku u brak (Chan & Heaton, 1989). Religioznost i religiozna neheterogenost također se pokazala prediktivnom, kako za kakvoću tako i za bračnu stabilnost (Bumpass et al., 1991; Brigham, 1990). Neka su istraživanja pokazala da su konflikti među partnerima veći a bračna stabilnost manja ako su partneri različitih nacionalnosti (Levkovitch, 1990), a slično vrijedi i ako su već bili u drugim brakovima (Aguirre & Kirwan, 1986). Nasuprot tome, istraživanja predbračne kohabitacije - koja je sve češći oblik predbračne veze - ne daju jasne rezultate. Dok je u SAD kohabitacija negativno korelirana s bračnom stabilnošću, u Kanadi i Švedskoj se pokazalo pozitivno djelovanje kohabitacije na bračnu stabilnost (Teachman & Polonko, 1990; White, 1987). Ostale predbračne osobine, kao pasivni obrazovni status ili ekonomska snaga obitelji partnerâ, uopće nisu istražene.

1.4. Sličnost/kompatibilnost osobina

Prema teoriji odlučivanja o bračnoj disoluciji (Edwards & Saunders, 1981), za bračnu stabilnost nisu važne samo predbračne osobine partnerâ već i njihova sličnost ili kompatibilnost. Zasad je o tome teško zaključivati, jer je malo istraživanja kojih bi rezultati mogli potvrdno odgovoriti na tu pretpostavku. Postojeći rezultati pokazuju da su za bračnu stabilnost prediktivni slični politički stavovi (Levine & Hennessy, 1990), sličan sustav vrijednosti (Levine & Hennessy, 1990) i sličan stupanj religioznosti.

Budući da je poznavanje djelovanja predbračnih osobina bračnih partnera na kvalitetu braka i bračnu stabilnost važno, kako zbog teorijskih tako i zbog primjenjivih razloga, odlučili smo provesti istraživanje i pokušati objasniti odnos između predbračnih osobina partnerâ, njihova zadovoljstva u braku kao značajnog pokazatelja kvalitete braka i stabilnosti bračne zajednice. Odnos između navedenih varijabli dosta je složen, tim više što je velik broj varijabli za koje možemo smatrati da su relevantne predbračne osobine. Radi veće jasnoće prikazat ćemo u slici 1 pretpostavljene moguće odnose obuhvaćenih skupina varijabli, što ima ponaj-prije heurističku vrijednost.

Slika 1. Hipotetski odnos između varijabli *predbračne osobine partnerâ*, *bračno zadovoljstvo* i *bračna stabilnost*

2. Metodologija

2.1. Varijable

U hipotetskom modelu odnosa koje želimo ispitati (Slika 1) nezavisne su varijable *predbračne osobine bračnih partnera* i *sličnosti/razlike među partnerima*, a zavisne su *bračno zadovoljstvo* i *bračna stabilnost*.

Predbračne osobine partnera su one koje su im bile svojstvene prije stupanja u brak. Možemo ih podijeliti u tri veće skupine: 1. ličnost i uvjerenja, 2. iskustvo u ranom djetinjstvu i 3. socijalni status partnera. Prvu skupinu čine sljedeće varijable:

1. tradicionalizam - modernizam
2. nesocijalnost - socijalnost
3. maskulnost - femininost
4. introverzija - ekstroverzija
5. submisija - dominacija
6. nepostignuće - postignuće
7. opreznost - sklonost riziku
8. pomanjkanje agresije - agresivnost
9. fleksibilnost - dogmatizam.
10. religioznost.

Drugu skupinu čine varijable koje predstavljaju percepciju ili sjećanje na iskustvo u ranom djetinjstvu bračnih partnera. To su:

1. djetinjstvo s roditeljima
2. roditeljska pažnja
3. roditeljska ljubav.

Treću skupinu čine varijable koje smo nazvali *socijalni status*. To su:

1. dob partnera pri ulasku u brak

2. koji je to brak po redu
3. broj muške djece iz prijašnjih brakova
4. broj ženske djece iz prijašnjih brakova
5. obrazovanje
6. nacionalnost
7. vjerska pripadnost
8. veličina naselja u kojem je partner živio prvih 16 godina života
9. očevo obrazovanje
10. majčino obrazovanje
11. cjelovitost obitelji u djetinjstvu
12. duševna bolest prije stupanja u brak
13. izdržavanje kazne prije stupanja u brak.

Četvrtu skupinu varijabli čine *varijable predbračne homogenosti/heterogenosti* a određene su razlikama između partnera u predbračnim varijablama. Razlike smo dobili izračunavši razliku bodova koje su muž i žena postigli u svakoj od 26 varijabli - predbračnih osobina.

Bračno zadovoljstvo jest subjektivna procjena partnera o bračnim odnosima.

Stabilnost braka jest veća ili manja emotivna i formalna narušenost bračnih odnosa.

2.2. Instrumenti i mjerenje

Skale za mjerenje prvih triju crta ličnosti (tradicionalizam - modernizam, nesocijalnost - socijalnost, maskulinitet - feminitet) dio su baterije za mjerenje ličnosti, koje je razvio američki psiholog R. Gough (1976), dok su preostale skale dio upitnika ličnosti E.P.Q. H. Eysencka (1980). Skale se sastoje od niza tvrdnji na koje ispitanik odgovara zaokružujući "da", "ne" ili "ne znam". Zbroj bodova na skali mjera je crte ličnosti, pri čemu niže vrijednosti predstavljaju prvi pol (tradicionalizam), a više vrijednosti predstavljaju drugi pol (modernizam) na dimenziji (tradicionalizam - modernizam). Religioznost kao uvjerenje predstavlja samo jednu tvrdnju o stupnju religioznog uvjerenja, a mjerena je skalom Likertovog tipa od 5 stupnjeva.

Percepcija iskustva u ranom djetinjstvu određena je na ordinalnoj skali. Skupina varijabli kojima smo mjerili socijalni status partnerâ izmjerena je intervalnim, ordinalnim i nominalnim skalama, ovisno o naravi predbračne osobine. (Za dob je korištena intervalna skala, za varijablu "koji je brak po redu" korištena je ordinalna skala itd.)

Predbračna homogenost/heterogenost predstavlja razliku u crtama ličnosti partnerâ, njihovoj percepciji ranih iskustava i (objektivnim) predbračnim osobinama (*socijalni status*).

Zadovoljstvo u braku određeno je skalom Likertovog tipa od 5 stupnjeva, dok je bračna stabilnost nominalna skala koja se sastoji od tri kategorije i to: 1. intaktan brak, 2. narušen brak i 3. razvrgnut brak. Kategorije su sastavljene na temelju percepcije bračnih partnera i sudskog rješenja o prestanku braka. U kategoriju *intaktan brak* svrstani su oni parovi koji žive zajedno, brak je formalno u redu, a oba partnera izjavljuju da vole i poštuju bračnog partnera te da se nikad nisu željeli rastati. U kategoriju *narušen brak* svrstani su partneri koji žive zajedno, a bar jedan partner izjavljuje da je razmišljao o rastavi, ali ostaje u braku jer se s partnerom može dogovoriti ili zbog zajedničkog odgoja djece. Kategoriji *razvrgnut brak* pripadaju partneri kojih je brak formalno i emotivno narušen, a sud je donio rješenje o prestanku braka.

2.3. Uzorak

Istraživanje je provedeno na 770 bračnih parova, od kojih 243 para pripada kategoriji *intaktan brak*, 266 parova kategoriji *narušen brak* i 261 par kategoriji *razvrgnut brak*. Skupine

su izjednačene s obzirom na dob, obrazovanje i bračni staž. Prosječna dob za muževe svih triju skupina je 36.51 godina starosti (raspršenje: $s=6.40$), dok su žene u prosjeku nešto mlađe ($X=33.52$; $s=5.80$). Detaljne podatke o uzorku, kao i o provođenju istraživanja, čitatelj može naći u Obradović i sur. 1992a; 1992b.

2.4. Statistička obrada

Budući da je osnovni cilj ovoga rada pronaći predbračne osobine partnerâ koje djeluju na bračno zadovoljstvo i bračnu stabilnost, primijenjen je statistički postupak diskriminativne analize, koji će najjasnije pokazati koje predbračne osobine diskriminiraju zadovoljne partnere od nezadovoljnih i stabilne brakove od nestabilnih. Postupak je primijenjen zasebno za svaku od zavisnih varijabli, tj. za bračno zadovoljstvo žene, bračno zadovoljstvo muža i za bračnu stabilnost.

3. Rezultati

Najprije ćemo analizirati varijable diskriminativne za varijablu *bračno zadovoljstvo*, i to zasebno za muža i ženu. Dobiveni su rezultati prikazani u tablici 1.

Tablica 1. Prediktivnost diskriminativnih funkcija za zadovoljstvo u braku

VARIJABLE	FUNKCIJA 1				FUNKCIJA 2			
	kano- nična kore- lacija	lambda	hi ²	P	kano- nična kore- lacija	lambda	hi ²	P
zavisna varijabla - zadovoljstvo muža u braku								
prediktor - osobine muža	.385	.799	168.09	<.001	.247	.939	47.23	<.005
prediktor - osobine žene	.365	.830	139.86	<.001	.204	.958	32.07	>.05
prediktor - osobine žene i muža zajedno	.452	.712	250.39	<.001	.323	.895	81.63	<.005
prediktor - razlike između osobina bračnih partnera	.231	.917	65.14	>.05	.177	.969	23.86	>.05
prediktor - sve predbračne osobine zajedno	.453	.712	251.34	<.001	.324	.895	81.72	<.005
zavisna varijabla - zadovoljstvo žene u braku								
prediktor - osobine žene	.375	.804	163.68	<.001	.253	.936	49.56	<.005
prediktor - osobine muža	.377	.827	142.47	<.001	.188	.964	27.16	>.05
prediktor - osobine žene i muža zajedno	.469	.710	252.93	<.001	.230	.910	69.49	<.005
prediktor - razlike između bračnih partnera	.180	.944	42.89	>.05	.154	.976	18.03	>.05
prediktor - sve predbračne osobine zajedno	.470	.708	254.06	<.001	.300	.910	69.48	>.05

3.1. Bračno zadovoljstvo muža

Kao što vidimo u tablici 1, nezavisne varijable ili prediktori grupirani su prema određenim teorijskim kriterijima kao predbračne osobine muža, predbračne osobine žene, predbračne osobine muža i žene zajedno, razlike između predbračnih osobina bračnih par-

tnera i, naposljetku, sve nezavisne varijable zajedno. Svaka od navedenih skupina jest varijabla - prediktor za zavisnu varijablu *bračno zadovoljstvo muža* i *bračno zadovoljstvo žene*. Zasebno smo diskriminativnom analizom za svaki prediktor dobili po dvije funkcije, a narav funkcija različita je ovisno o skupini prediktora.

Za prediktor *predbračne osobine muža* dobivene su funkcije F1 = socijabilnost muža i F2 = fleksibilnost muža. Prema tablici 1 diskriminativna je analiza pokazala da postoji statistički značajna razlika na navedenim funkcijama među skupinama muževa koji su u različitom stupnju zadovoljni bračnim odnosima. Drugim riječima, socijabilnost muževa prediktivna je za njihov stupanj zadovoljstva u braku, a isto vrijedi i za drugu funkciju, tj. fleksibilnost muževa.

Za prediktor *predbračne osobine žene* dobivene su diskriminativnom analizom funkcije F1 = socijabilnost žene i F2 = femininost žene. Prema dobivenim rezultatima obje su varijable prediktivne za bračno zadovoljstvo muža, jer su dobivene statistički značajne razlike na navedenim funkcijama između muževa koji su u braku zadovoljni u različitom stupnju.

Za prediktor *predbračne osobine muža i žene zajedno* dobivene su dvije diskriminativne funkcije, i to F1 = socijabilnost oba partnera i F2 = fleksibilnost muža. Dobiveni rezultati pokazuju da su obje funkcije prediktivne za bračno zadovoljstvo muža.

Sljedeća skupina nezavisnih varijabli ili prediktora jesu *razlike između predbračnih osobina bračnih partnera*. Multiplom diskriminativnom analizom dobivene su dvije funkcije, i to F1 = razlika između partnera na varijabli maskulinitet-femininitet i F2 = razlika u obiteljskoj situaciji u djetinjstvu (je li partner živio s oba ili s jednim roditeljem ili u domu). No, rezultati pokazuju da na dobivenim funkcijama ne postoji statistički značajna razlika između muževa različitog stupnja zadovoljstva. Drugim riječima, dobivene funkcije nisu prediktivne za stupanj zadovoljstva muževa u braku.

Na koncu, za prediktor *sve nezavisne varijable zajedno* (26 osobina muževa, 26 osobina žena i razlika na 26 osobina muževa i žena) diskriminativnom analizom dobivene su dvije funkcije, i to F1 = socijabilnost bračnih partnera i F2 = fleksibilnost muža. Objе su varijable prediktivne za bračno zadovoljstvo muža.

Postupak koji smo u analizi primijenili omogućio nam je da utvrdimo koliko je svaka skupina prediktora važna za bračno zadovoljstvo muža, što je bitno i s teorijskog i s praktičkog stajališta. Najvažnije je ipak utvrditi koje su varijable prediktivne za bračno zadovoljstvo muža, ako su u prediktore uvrštene sve nezavisne varijable. Možemo ustvrditi da u našim uvjetima na zadovoljstvo muža u braku od svih predbračnih osobina obaju partnera najvažniji utjecaj ima socijabilnost obaju partnera i muževljeva fleksibilnost. Na temelju svih predbračnih osobina partnerâ uspjeti smo točno (prema predviđanju) klasificirati 58,18% muževa u jednu od kategorija koje predstavljaju različit stupanj njegova zadovoljstva s brakom.

3.2. Bračno zadovoljstvo žene

Multiplom diskriminativnom analizom reduciran je prediktor *predbračne osobine žene* na dvije funkcije, i to F1 = socijabilnost žene i F2 = postignuće. Rezultati u tablici 1 pokazuju da na objema funkcijama postoji statistički značajna razlika između žena koje su nezadovoljne i onih koje su zadovoljne u braku.

Istim je postupkom prediktor *predbračne osobine muža* reduciran na dvije funkcije, i to F1 = socijabilnost muža i F2 = percepcija muža o pažnji koju je u djetinjstvu dobio od roditelja. Rezultati u tablici 1 pokazuju da postoji statistički značajna razlika između žena različitog stupnja bračnog zadovoljstva na funkciji *socijabilnost muža*, dok na funkciji *pažnja roditelja* nije dobivena statistički značajna razlika.

Za prediktor *predbračne osobine muža i žene zajedno* (ukupno 52 predbračne varijable), dobivene su, kao i u prethodnim analizama, dvije funkcije: F1 = socijabilnost obaju partnera

i F2 = postignuće žene. Rezultati pokazuju da postoji statistički značajna razlika između žena različitog stupnja zadovoljstva u braku na varijabli *socijabilnost bračnih partnera*, dok nije dobivena značajna razlika na varijabli *postignuće žene*.

Za prediktor *razlike među partnerima* dobivene su dvije funkcije i to F1 = razlika u agresivnosti i F2 = razlike u cjelovitosti obitelji u djetinjstvu, od kojih ni jedna nije prediktivna za zadovoljstvo žene u braku.

Na koncu, za prediktor *sve nezavisne varijable zajedno* kao i u prethodnim slučajevima dobivamo dvije funkcije, od kojih je prva F1 = socijabilnost muža i F2 = socijabilnost žene. U objema varijablama postoji statistički značajna razlika između žena koje su u različitom stupnju zadovoljne brakom.

Ako rezimiramo postignute rezultate za ženino zadovoljstvo u braku, možemo ustvrditi da na bračno zadovoljstvo žene od svih predbračnih osobina partnera najviše utječu *socijabilnost muža* i *socijabilnost žene*.

3.3. Bračno zadovoljstvo obaju partnera

Ukoliko želimo analizirati djelovanje predbračnih osobina na zadovoljstvo muža i žene, razlike u zadovoljstvu možemo preciznije utvrditi iz podataka u tablici 2.

Tablica 2. Razlike između skupina različitog bračnog zadovoljstva u dobivenim diskriminativnim funkcijama

zadovoljstvo muža u braku	centroidi				žene	centroidi			
	N	F1	F2	% točno klasif.		N	F1	F2	% točno klasif.
skupine									
prediktor - osobine muža									
nezadovoljni	260	-.331	.292	41.2	303	-.467	.076	50.0	
ni zad. ni nez.	101	-.677	-.506	49.0	86	-.039	-.540	53.5	
zadovoljni	407	.379	-.061	60.5	379	.390	.061	55.4	
prediktor - osobine žene									
nezadovoljni	260	-.489	.131	50.8	303	-.462	.123	50.8	
ni zad. ni nez.	101	-.183	-.526	44.1	86	-.113	-.730	55.8	
zadovoljni	407	.358	.047	54.4	379	.396	.067	55.6	
prediktor - osobine žene i muža zajedno									
nezadovoljni	260	-.541	.306	50.8	303	-.617	.131	53.5	
ni zad. ni nez.	101	-.525	-.801	59.8	86	-.083	-.881	57.0	
zadovoljni	407	.476	.003	61.8	379	.512	.009	60.1	
prediktor - razlike među partnerima									
nezadovoljni	260	.206	-.196	50.0	303	.178	-.118	40.6	
ni zad. ni nez.	101	-.562	-.195	55.9	86	-.419	-.118	53.5	
zadovoljni	407	.007	.168	38.0	379	-.047	.152	36.7	
prediktor - sve osobine zajedno									
nezadovoljni	260	-.545	.305	52.7	303	-.619	-.133	53.1	
ni zad. ni nez.	101	-.521	-.804	58.8	86	-.087	-.881	57.0	
zadovoljni	407	.478	.005	61.5	379	.515	.093	59.8	

U tablici 2 prikazani su centriodi (zasebno za muža a zasebno za ženu, i to za svaku funkciju), veličina skupine i postotak ispravno klasificiranih ispitanika u jednu od kategorija bračnog zadovoljstva na temelju predbračnih osobina kao prediktora. Rezultati pokazuju da su u braku najzadovoljniji muževi koji su najsocijabilniji, a i oni čije su žene najsocijabilnije. Nasuprot tome, najnezadovoljniji su muževi koji su najfleksibilniji i oni čije žene imaju najveću potrebu za postignućem. Znači, u braku su najzadovoljniji muževi koji su socijabilni i koji su oženjeni socijabilnim ženama.

Među ženama su, pak, najzadovoljnije one čiji su muževi najviše socijabilni, dok su osrednje zadovoljne žene onih muževa koji su iskusili najmanju pažnju roditelja u djetinjstvu. Također, najzadovoljnije u braku jesu socijabilne žene, a izrazito su zadovoljne (ali i izrazito nezadovoljne) žene koje su iskazale najveću potrebu za postignućem. Različito bračno zadovoljstvo žena visokih potreba za postignućem vjerojatno je posljedica ostvarenih odnosno neostvarenih očekivanja u bračnim odnosima. Drugim riječima, žene koje iskazuju veću potrebu za postignućem i ujedno su zadovoljne u braku najvjerojatnije su realizirale ono što su očekivale u braku, dok suprotno vrijedi za nezadovoljne a ambiciozne žene. Prema tome, u braku su najzadovoljnije žene koje su socijabilne, udate za socijabilne muževe i one koje su ostvarile svoje potrebe za postignućem.

Pokušaj da utvrdimo jesu li u braku zadovoljniji partneri koji su međusobno sličniji (ili različiti, po teoriji nadopunjenja) nije urodio plodom. Iako su trendovi prikazani na tablici 2 zanimljivi, nije opravdano provoditi njihovu daljnju analizu, jer dobivene razlike nisu statistički značajne (Tablica 1). Drugim riječima, razlike u predbračnim osobinama partnerâ nisu se pokazale prediktivnima za njihovo bračno zadovoljstvo. Prema prediktoru *sve predbračne varijable obaju partnera* u tablici 2 pokazuje se da su u braku najzadovoljnije socijabilne žene socijabilnih muževa. Na temelju svih nezavisnih varijabli predbračnih osobina obaju partnera točno je klasificirano u različite kategorije bračnog zadovoljstva 56.88% žena.

3.4. Stabilnost braka

Podaci u tablici 3 prikazuju kako predbračne osobine partnerâ diskriminiraju stabilne brakove od nestabilnih.

Tablica 3. Prediktivnost diskriminativnih funkcija za stabilnost braka

varijabla	F1				F2			
	kanon. korel.	lambda	hi ²	P	kanon. korel.	lambda	hi ²	P
stabilnost braka zavisna varijabla								
prediktor - osobine muža	.464	.721	346.35	<.001	.285	.919	63.88	<.001
prediktor - osobine žene	.483	.698	270.61	<.001	.300	.910	70.54	<.001
prediktor - osobine muža i žene zajedno	.577	.581	401.60	<.001	.360	.870	102.54	<.001
prediktor - razlike među partnerima	.225	.912	69.56	<.05	.199	.960	30.36	>.05
prediktor - sve predbračne osobine zajedno	.580	.578	404.72	<.001	.269	.928	57.65	<.001

U tablici 3 zasebno su prikazani rezultati svake pojedine skupine varijabli (prediktora) vezanih uz *bračnu stabilnost*. Za prediktor *predbračne osobine muža* diskriminativnom analizom dobivene su dvije funkcije, i to F1 = socijabilnost/ neagresivnost muža i F2 = obrazovanje muža. Rezultati u tablici 3 pokazuju da postoji statistički značajna razlika između tih predbračnih osobina muževa koji pripadaju kategorijama različite stabilnosti, pa možemo zaključiti da su brakovi stabilniji što su muževi socijabilniji, obrazovaniji i manje agresivni.

Ukoliko kao prediktor bračne stabilnosti promatramo *predbračne osobine žene*, rezultati dobiveni diskriminativnom analizom pokazuju dvije funkcije, F1 = neagresivnost žene i F2 = socijalnost žene. Obje funkcije su diskriminativne, drugim riječima - postoji statistički značajna razlika u neagresivnosti i socijalnosti žena koje dolaze iz brakova različite stabilnosti.

Za prediktor *predbračne osobine muža i žene zajedno* nađene su dvije funkcije: F1 = socijalnost i neagresivnost muža i F2 = socijalnost žene. Kao i u prethodnim slučajevima, obje su funkcije diskriminativne. Dobivena je statistički značajna razlika na varijablama socijalnosti i neagresivnosti muža i socijalnosti žene kod partnera koji dolaze iz brakova različite stabilnosti.

Prediktor *razlike među partnerima* također je rezultirao dvjema funkcijama: F1 = razlika u agresivnosti među partnerima i F2 = razlika u pažnji koju su roditelji pružili partnerima u djetinjstvu. Samo se prva funkcija, tj. razlika u agresivnosti partnera, pokazala prediktivnom za bračnu stabilnost.

Kad smo kao prediktor uvrstili *sve nezavisne varijable zajedno*, diskriminativnom su analizom također dobivene dvije funkcije, i to F1 = socijalnost muža i F2 = socijalnost žene. Rezultati u tablici 3 pokazuju da na varijablama *socijalnost muža* i *socijalnost žene* postoji statistički značajna razlika među partnerima koji dolaze iz brakova različite stabilnosti. Ukratko, što su oba bračna partnera socijalnija, to je i njihov brak stabilniji.

Podrobniji prikaz razlika u opisanim funkcijama daje Tablica 4.

Tablica 4. Razlike između skupina različite bračne stabilnosti u dobivenim diskriminativnim funkcijama

Skupine	N	centroidi:		% točno klasificiranih
		F1	F2	
prediktor - osobine muža				
rastavljeni	261	-.725	.043	60.0
narušeni	265	.310	-.369	45.9
intaktni	242	.442	.359	60.1
prediktor - osobine žene				
rastavljeni	261	-.766	.032	64.4
narušeni	265	.345	-.384	47.0
intaktni	242	.447	.385	54.3
prediktor - osobine muža i žene zajedno				
rastavljeni	261	-.977	.056	72.8
narušeni	265	.417	-.479	53.0
intaktni	242	.598	.464	62.1
prediktor - razlike među partnerima				
rastavljeni	261	.283	-.134	42.9
narušeni	265	-.274	-.141	42.7
intaktni	242	-.004	.296	42.4
prediktor - sve osobine zajedno				
rastavljeni	261	-.984	.054	73.6
narušeni	265	.422	-.479	52.6
intaktni	242	.598	.466	61.3

Rezultati u tablici 4 pokazuju da su muževi u intaktnim brakovima najviše socijalni i najmanje agresivni te obrazovaniji. Žene su u intaktnim brakovima najmanje agresivne i najviše socijalne. Kad se uzmu zajedno osobine obaju partnera, onda su muževi u intaktnim brakovima najviše socijalni i najmanje agresivni, a žene najviše socijalne. *Razlike među partnerima* pokazale su se prediktivnima samo na prvoj funkciji, tj. na razlici u agresivnosti među partnerima. Rezultati pokazuju da je najveća razlika među partnerima u varijabli *agresivnost* kod partnera čiji je brak završio rastavom. *Sve predbračne varijable zajedno* pokazuju da su muževi iz intaktnih brakova najviše, a iz razvrgnutih brakova najmanje socijalni. Rezultati također pokazuju da su i žene iz intaktnih brakova najviše, a iz razvrgnutih brakova najmanje socijalne. Na temelju predbračnih osobina partnerâ uspjeti smo točno klasificirati 62.47% parova u kategorije koje predstavljaju različit stupanj stabilnosti braka.

4. Rasprava

Međunarodno je iskustvo pokazalo da su za bračno zadovoljstvo partnera i stabilnost braka prediktivne predbračne osobine partnerâ, procesi u braku i socijalna okolina. Rezultati koje smo postigli u ovom istraživanju pokazuju da su predbračne osobine partnerâ prediktivne, kako za zadovoljstvo partnera u braku tako i za stabilnost braka. Od svih predbračnih osobina najprediktivnijom se pokazala varijabla *socijalnost muža i žene*. Osim statistički značajnih razlika, to pokazuju i postoci točno klasificiranih pojedinaca u kategorije koje predstavljaju različit stupanj bračnoga zadovoljstva ili stabilnosti braka. Taj je postotak u prosjeku između 55 i 62%, a varira prema zavisnoj varijabli. Budući da su definirane tri kategorije (i u varijabli *zadovoljstvo u braku* i u varijabli *stabilnost braka*), prema slučajnoj klasifikaciji, tj. kad nezavisne varijable ne bi bile prediktivne, postotak bi točno klasificiranih pojedinaca bio 33%. Budući da je postotak točno klasificiranih pojedinaca gotovo dvostruko veći od slučajne klasifikacije, s pravom možemo kazati da su naše nezavisne varijable doista prediktivne za zadovoljstvo partnera u braku i bračnu stabilnost. Postotak točno klasificiranih potpuno zadovoljava, jer kad bismo osim predbračnih osobina u istraživanje kao prediktore uvrstili još i varijable koje predstavljaju bračne procese i socijalnu okolinu, postotak točno klasificiranih bio bi znatno veći. To je moguće provjeriti u novom radu koji bi uključio širi obuhvat varijabli.

Možemo postaviti pitanje zašto su između 78 predbračnih varijabli koje su uvrštene u istraživanje baš varijable *socijalnost muža i socijalnost žene* najprediktivnije za bračno zadovoljstvo i stabilnost braka u našem sociokulturnom kontekstu? Naše je tumačenje da su one najprediktivnije zato jer u uvjetima urbaniziranoga života, gdje se brak sklapa i održava na osnovi međusobne privlačnosti i harmonije, socijalnost partnera ima iznimno važnu ulogu. Ako partneri nisu zainteresirani za druženje, ako izbjegavaju društvo, ne identificiraju se s drugima itd., onda je logično pretpostaviti da brak kao specifična socijalna skupina neće biti kohezivan, da će nastati nesporazumi i konflikti i - posljedično - nezadovoljstvo bračnih partnera. Moglo bi se postaviti pitanje mogu li se takvi rezultati očekivati i u drukčijim društvenim sredinama ili su u različitim socijalnim kontekstima neke druge predbračne osobine prediktivnije za bračno zadovoljstvo i bračnu stabilnost? Na to bi pitanje moglo odgovoriti jedino međukulturno istraživanje, ali u ovom radu taj se problem ne postavlja. Mi smo željeli provjeriti koje su predbračne osobine partnerâ prediktivne za uspješnost braka u našem sociokulturnom kontekstu i višestruko se pokazalo da je to **socijalnost bračnih partnera**. *Dobiveni rezultati imaju teorijsku, ali i praktičnu vrijednost.*

5. Zaključci

Rezultati dobiveni istraživanjem pokazuju da je od 78 varijabli predbračnih osobina bračnih partnera za njihovo zadovoljstvo i stabilnost braka najprediktivnija njihova socijal-

nost. Dobiveni rezultati mogu poslužiti kao elementi za izradu teorijskog modela o djelovanju predbračnih osobina bračnih partnera na zadovoljstvo u braku i bračnu stabilnost.

Budući da rezultati pokazuju koje predbračne osobine partnera djeluju na zadovoljstvo u braku i na stabilnost braka, dobiveni se rezultati mogu koristiti u svakodnevnoj praksi predbračnih i bračnih savjetovališta u nas.

LITERATURA

- Aguirre, B.E. & P. Kirwan (1986) Marriage order and the quality and stability of marital relationships: A test of Lewis and Spanier's theory. **Journal of Comparative-Family Studies** 17:247-76.
- Brigham, Y. (1990) The effects of religious homogamy on marital satisfaction and stability. **Journal of Family Issues** 11:191-207.
- Bumpass, L., Martin, T. & J. Sweet (1991) The impact of family background and early marital factors on marital disruption. **Journal of Family Issues** 12:22-42.
- Chan, L. Y. & T.B. Heaton (1989) Demographic determinants of delayed divorce. **Journal of Divorce** 13:97-112.
- Edwards, J. & J.M. Saunders (1981) Coming apart: A model of the marital dissolution decision. **Journal of Marriage and the Family** 42:357-89.
- Kelly, E., Lowell, C., Conley, B. & J. James (1987) Personality and compatibility: A prospective analysis of marital stability and marital satisfaction. **Journal of Personality and Social Psychology** 52:27-40.
- Kim, A., Martin, D. & M. Martin (1989) Effects of Personality on marital satisfaction: Identification of source traits and their role in marital stability. **Family Therapy** 16:243-8.
- Levine, K. S. & J. Hennessy (1990) Personality influences in the stability of early (teenage) marriage in the United States. **Current Psychology - Research and Reviews** 9:296-303.
- Levinger, G. (1965) Marital cohesiveness and dissolution: An integrative review. **Journal of Marriage and the Family** 22:19-28.
- Levinger, G. A. (1979) Socialpsychological perspective of marital dissolution, in G. Levinger & Moles, O.C. /eds./ **Divorce and Separation**. New York.
- Levkovitch, V.P. (1990) Marital relationships in binational families. **Soviet Journal of Psychology** 11:26-37.
- Lewis, R.A. & G.B. Spanier (1979) Theorizing about the quality and stability of marriage, in W.R. Burr et al. /eds./ **Contemporary Theories About Family** (Vol.II.). New York: Free Press.
- Li, L. & D.A. Yang (1993) A control study on the personality on 100 couples in divorce proceedings. **Chinese Mental Health Journal** 7:70-2.
- Mlott, S. & F. Lira (1977) Dogmatism, locus of control, and life goals in stable and unstable marriages. **Journal of Clinical Psychology** 33:142-6.
- Obradović, J., Lukinac, D., Radman, O., Z. Šiško (1992a) Bračni odnosi i stabilnost braka. **Revija za sociologiju** 23:147-69.
- Obradović, J., Bregović, J., Szabo, S., I. Tomljenović (1992b) Stabilnost braka roditelja i emotivne reakcije djece. **Socijalna psihijatrija** 20:11-37.
- Teachman, J.D. & K.A. Polonko (1990) Cohabitation and marital stability in the United States. **Social Forces** 69:207-20.
- White, J. (1987) Premarital cohabitation and marital stability in Canada. **Journal of Marriage and the Family** 49:641-7.

PREMARITAL CHARACTERISTICS, MARRIAGE SATISFACTION, AND MARRIAGE STABILITY

**JOSIP OBRADOVIĆ, BISERKA FUNDAK-JANČIĆ,
ZVONKO KR PAN & MIRJANA MARČETIĆ-KAPETANOVIĆ**

A research was carried out on 770 married couples to identify premarital variables which determine marriage satisfaction and marriage stability. 78 premarital variables were included as independent variables. Dependent variables were husband's marital satisfaction, wife's marital satisfaction and marital stability. According to the results sociability of the partners turned out to be the most predictive variable for both partners' marital satisfaction, as well as for their marital stability. The results could be used in marriage counselling.